

Kunst hoeft niet te flirten met massamedia

Beeldende kunst

Alias & Alibi. Alter ego's en klonen in de hedendaagse kunst. In Fries Museum Leeuwarden, t/m 16 mei, 26 en 27 Februari: 'Cremaster Cycle' van Matthew Barney in het filmhuis Leeuwarden.

Het zou de perfecte gelegenheid zijn voor eens en altijd af te rekenen met het slechte imago van de beeldende kunst. Die zou de band met de tijd zijn kwijtgeraakt: niet langer in staat tot weerwoord aan de snelle, verleidelijke beeldtaal van reclame en videoclip.

De 'crisis in de kunst' heette de storm die onder aanvoering van Rutger Wolfson, directeur van de Vleeshal in Middelburg, anderhalf jaar geleden opstak. En die nog altijd niet helemaal is gaan liggen. Voor Wolfson had het Centraal Museum in Utrecht al een poging gedaan de videoclip heilig te verklaren ten koste van de kunst. De tentoonstelling *Alias & Alibi* in het Fries Museum in Leeuwarden maakt korte metten met dit geflirt met de massamedia.

Zet Madonna's videoclip *Frozen* (1998) van regisseur Chris Cunningham naast de geschilderde ode aan de Rocmeense bloedgravin Erzsébet Báthory van kunstenaar Erzsébet Baerveldt en de video verliest het genadeloos van de kunst. Want, terwijl Madonna de ene na de andere metamorfose en kloontpartij ondergaat, biedt zij als mysterieuze supervrouw geen enkele verrassing.

Ook Baerveldt kruipt in de huid van een in het zwart geklede supervrouw, een lang en breed overleden gravin, waarvan zij naam en haargrens overneemt en die zij in ruil daarvoor met haar eigen gezicht bekleedt en opnieuw tot leven wekt. Maar Baerveldt laat zich geen moment in met clichés. Integendeel, ze rammet op verwarrende wijze aan de poorten van de heilige, unieke identiteit.

De expositie in Leeuwarden, opgedragen aan het 'Alter Ego', borduurt voort op het beroemde, vrouwelijke alter ego *Rose Selavy* (een anagram van *Eros, c'est la vie!*) van Marcel Duchamp. De redenen voor een kunstenaar om gebruik te maken van klonen liggen tachtig jaar na Duchamp nog altijd voor de hand: minder beperkingen, meer vrijheid, meer gelegenheid te hameren op taboes. Want

Risk Hazekamp, 'Mira', 2002.

ook al lijken die schaars geworden, ze zijn er nog altijd.

Zoals Duchamp spottte met de regels van geslacht en erotiek door zich in travestie te hullen, zoals Cindy Sherman in nagespeelde Hollywood-scènes morrelde aan de grenzen van de seksen, zo toont Risk Hazekamp met bungelende sigaret of in de nonchalante outfit van de moderne cowboy overtuigend aan dat de rolpatronen nog altijd staan als een huis. Het blijft namelijk wringen, een vrouw met

de sex-appeal van James Dean. Ook een oudje als de Duitser Martin Kippenberger (1953-1997) haalt in zijn collage *Ohne Titel* uit 1983 de bezem door de categorieën. We zien een cliché-neger met blote borst en parelwitte tandpasta glimlach in de genencentrifuge gemixt met de cliché-bolle dijen van een witte vrouw. 'Gibt's mich wirklich', vraagt de kunstenaar zich af? Simpel en geestiger kan de verwarring van de multiculturele samenleving, het toeval van ras

en geslacht, nauwelijks in beeld worden gebracht.

Morrelt de één middels een andere gedaante aan vooroordelen en taboes, een ander (de jonge Zwitserse kunstenaar Emmanuelle Antille) confronteert ons met het geheime fantasieleven van haar familieleden of met het opgeblazen sterrenbestaan van superzanger Robbie Williams (Paul M. Smith). Zet vijf Williamsen in een zwembad en de eenzaamheid spuit uit de champagneflës.

Behalve een indrukwekkende reeks jonge kunstenaars, bracht conservator Toos Arends ook de videoclip naar Leeuwarden. Net als kunstenaars bedienen die zich immers graag van een alter ego. Helaas draaien de zorgvuldig geselecteerde clips niet naast de bijbehorende kunstwerken, maar zitten ze als achteloos staartje aan de tentoonstelling vast.

Pas dan blijkt hoezeer de werelden van videoclip en kunst op elkaar lijken, hoe ze al dan niet met

opzet gebruik maken van soortgelijke klonen en rolmodellen. Pas dan blijkt ook hoezeer de werelden verschillen: de een virtuoos en verleidelijk maar ook zo plat en voorspelbaar als een dubbelte; de ander grensverleggend, uitdagend, morrelend aan deuren van onbekende oorden die in de massamedia helemaal niet bestaan.

Arends geeft een schot voor open doel, maar kopt de bal niet in. Die eer is nu aan de bezoeker.

Marina de Vries